

"EVRENSEL İNSANİ DEĞER VE HAKLAR MANİFESTOSU"

Mayıs 2024

Bizler, Asya ve Türk Dünyasını temsil eden iki akademik kurum, yani L.N. Gumilyov Avrasya Ulusal Üniversitesi Astana/Kazakistan ve T.C. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul/Türkiye olarak, İpek Yolu üzerinde yaşamış büyük şahsiyetlerimizin yanı sıra Abu Nasr Muhammad al-Farabi (870-950) ve Hoca Ahmed Yesevi'nin (1093 - 1166), diğer dünya düşünürlerinin hayatı, eserleri ve mirasından ve Birleşmiş Milletler (BM), UNESCO, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden ilham aldık ve evrensel insani değer ve haklar manifestosunu imzaya açtık.

BM tüzüğü, başlıca hedeflerini aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır.

Gelecek nesilleri savaş belasından kurtarmak,

Temel insan haklarına, insan kişiliğinin onuruna ve değerine, erkeklerin ve kadınların ve büyük ve küçük ulusların eşit haklarına olan inancı yeniden teyit etmek,

Adaletin ve antlaşmalardan ve uluslararası hukukun diğer kaynaklarından doğan yükümlülüklerle saygının sürdürülebileceği koşulları tesis etmek,

Daha geniş bir özgürlük içinde sosyal ilerlemeyi ve daha iyi yaşam standartlarını teşvik etmek [1].

UNESCO tarafından desteklenen uluslararası "Yaşayan Değerler Eğitim Programı (LVEP)" projesi kapsamında yaşayan değerler "Mutluluk, dürüstlük, alçakgönüllülük, iş birliği, özgürlük, sevgi, barış, saygı, sorumluluk, sadelik, hoşgörü, birlik" olmak üzere 12 başlıkta UNICEF eğitim kümesi tarafından hazırlanmış ve UNESCO tarafından tanınmıştır [2].

BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 1. maddesi "Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidirler" der.

Daha sonra, "Yaşama hakkı, adil yargılanma hakkı, eşitlik hakkı, özgürlük hakkı, sağlığa ulaşma hakkı, sığınma hakkı, işkenceden korunma hakkı, zaruri ihtiyaçları elde etme hakkı, seyahat hakkı, evlenme hakkı, mülkiyet hakkı, fikir-vicdan-din hürriyeti ve ifadesi hakkı, saldırsız toplanma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, çalışma hakkı, eğitim ve öğrenme hakkı ile birlikte topluluğa karşı görevleri ve sorumlulukları vurgusu vardır" şeklinde ifade eder.

30. Madde de ise “İşbu ‘Beyanname’nin hiçbir hükmü, herhangi bir devlete, zümreye ya da ferde, bu Beyanname ile ilan olunan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyete girişme ya da eylemde bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz” der [3].

İslam Altın Çağı'nın önde gelen düşünürlerinden, metafizik, psikoloji ve politika teorilerinin yazarı, dünyanın İkinci öğretmeni, Türk Dünyası'ndan dünya ölçeğinde bilgin ve filozof Abu Nasr Muhammed al-Farabi, erdemleri Etik (I) ve Entelektüel (II) olarak ikiye başlıkta ele alır.

Etik erdemleri;

- Ölçülülük, - Cesaret, - Cömertlik, - Adalet

Entelektüel erdemleri;

-Bilgelik, -Duygusal Zekâ, -Sosyal Zeka olarak sınıflandırır [4].

Dolayısıyla Al-Farabi'ye göre etiğin en önemli noktaları, gerçek mutluluğu bu 7 erdemin tamamına sahip olmak olarak tanımlar. Dahası, Al-Farabi erdemli insanları doğada özgür olarak adlandırır ve "*Gezeganimiz dünya, ancak tüm uluslar saadete ulaşmak amacıyla işbirliği yaptığında ve birbirlerine yardım ettiğinde erdemli hale gelir ve mükemmel bir evrensel devlete dönüşür*" şeklinde özetlemiştir.

Seyyid mutasavvıf şair hoca Ahmed Yesevi (Hazret-i Türkistan, Hazret-i Sultan), dünyaca ünlü ilahiyatçı, manevi rehber, din alimi, eğitimci, şair, filozof, sufizm tarihinin en önde gelen dini figürü, ilk Türk Sufi Tarikatı'nın kurucusu, şiirlerinde bilgelik (1) sabır (2) ve mükemmellik (3) gibi erdemlerin önemini vurgular ve bunların gerçek saygınlığa (4) ve kişisel gelişime (5) nasıl katkıda bulunduğunu vurgular, sevgi (6) ve insana, vatana ve ilahi olana güvenme (7) erdemlerini öne çıkarır.

Bilimsel referans olarak çoklu zekâ kavramının geliştiricisi Howard Earl Gardner ise değerleri **6 Erdem'in altına 24 karakter gücü** olarak yerleştirir [5].

I-Bilgelik: 1. Özgünlük, 2. Merak, 3. Öğrenmeye Açık Oluş, 4. Açık Fikirlilik, 5. Geniş Bakış Açısı,

II-Cesaret: 6. Dürüstlük, 7. Cesur Olma, 8. Beceriklilik, 9. Keyif Alma,

III-İnsanîyet: 10. Şefkatlilik, 11. Sevme ve Sevilme Kapasitesi, 12. Sosyal Zekâ,

IV-Adillik : 13. Adalet, 14. Liderlik, 15. Vatandaşlık,

V-Ölçülülük: 16. Affedicilik, 17. Tevazu, 18. Dikkat, 19. Özdenetim,

VI-Aşkınlık: 20. Güzelliği Takdir Etme, 21. Şükür, 22. Umut, 23. Mizah, 24. Maneviyat

Üsküdar Üniversitesi olarak Yüksek İnsani Değerler Ödüllerinde “Adalet, dürüstlük, şeffaflık, cesaret, şefkat ve merhamet, empati ve sorumluluk, güven ve sadakat, utanma, alçakgönüllülük, yardımlaşma,

helalleşme, selamlaşma, içtenlik, bağışlama, cömertlik, fedakârlık, minnettarlık, çoğulculuk, katılımcılık, özgürlükçülük, hesap verebilirlik, uzlaşmacılık, yenilikçilik, vefa” olmak üzere **24 altın değer** tanımladık [6].

Yukarıda saydığımız tüm insani değer ve erdemleri inceledikten sonra, medeniyetimizin 1939-1945 yılları arasında yaşadığı 2. Dünya Savaşı ve bunun sonucunda 1945 yılında BM'nin kurulması ve 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin yayınlanmasıyla birlikte yaygın, acımasız, orantısız, sistematik terör ve şiddeti uygulayan, destekleyen ve buna sessiz kalan tutumların arttığını gördük.

İnsanlık yirmi birinci yüzyılın yeni bir küresel iş birliği çağının habercisi olacağını umuyordu. Ancak ilk çeyreğin sonunda bunun maalesef gerçekleşmediğini gördük. Irkçılık ve yabancı düşmanlığı, eşitsizlikler ve korkunç insan hakları ihlalleri hızla artıyor. Temel açılardan dünya tersine dönmüştür ve bir kez daha tehlike altındadır. Tehdit küresel ölçekte ölümcül bir savaş olduğu için riskler küçümsenemez. Çünkü çatışmalar derinleşmiş ve yeni tehlikeler ortaya çıkmıştır. Nükleer silahlara ilişkin küresel kaygılar soğuk savaştan bu yana en yüksek seviyededir ve dahası iklim değişikliği büyük ve hızlı bir şekilde ilerliyor.

Bununla birlikte, 21. Yüzyılın ikinci çeyreğinin kapısını açan 2025 yılı, savaş ve barış, güvenlik ve kalkınma, hukukun üstünlüğü ve daralan insani alan konularında önemli bir duruşu ifade eden bir dönüm noktası olacaktır. Özellikle de uluslararası toplumun kırılğan gezegenimiz için tamamen yeni bir barışçıl, güvenli, emniyetli ve müreffeh söylem ile, felsefe, mimari, jeopolitik, jeo-ekonomik alan ve düzen tesis edememesi durumunda ortaya çıkacak kıyamet tehdidi dikkat çekicidir.

Son yıllarda Ortadoğu, Orta Asya ve Afrika'da yaşanan örnekleri görmekteyiz. Gazze olayları mücessem bir örnek olmuştur. Sosyal medyadan canlı bir şekilde yayınlanan soykırım boyutuna varan terör ve şiddet nedeniyle **küresel vicdanın rahatsız olduğu dikkati çekmektedir**. Üniversite gençleri dahil küresel bir sorgulanma yaşanmaktadır. **Dante** (1265-1321) ünlü sözünde “Cehennemın en derin yeri kötülüğe tepkisiz kalanlara ayrılmıştır” der.

Bütün bu insani değerleri inceledikten sonra son yıllarda yaşanan psikopolitik olayların oluşturduğu ciddi bir “**insani, sosyal eşitsizlik**” küresel barışı tehdit eder duruma gelmiştir. Siyasetin bize gösterdiği düşmanlardan çok kendimize dönerek içimizdeki nefrete, ırkçılığa, sömürgeciliğe, ayrımcılığa, ötekileştirmeye ve kötülüğe sessiz kalma duygularına düşmanlık yapma zamanı gelmiştir.

Son 25 yılın psikopolitik olaylarının yarattığı ve küresel barışı tehdit eden ciddi "insani ve toplumsal eşitsizliği" analiz ettikten sonra, siyasetin bize gösterdiği düşmanlara değil, kendimize dönmenin ve nefreti, ırkçılığı, sömürgeciliği, ayrımcılığı, ötekileştirmeyi ve kötülüğe karşı sessizliği düşman edinmenin zamanı gelmiştir. Ancak hep birlikte evrensel erdemlerimizi tanımlayabilir, teşvik edebilir ve uygulayabilir, çatışmaları çözebilir, nefretin üstesinden gelebilir ve ortak evrensel değerleri savunabiliriz.

Bugün bizler ırk, renk, din, dil, inanç, kültür ve ülke ayırımı yapmaksızın cömert gezegenimizin daha yaşanılır, adil, barışçıl ve sürdürülebilir olması için; ihmal edilen değerleri hatırlatmak istiyoruz. İki Üniversite olarak yaşanan olaylardan hareketle,

evrensel kavram ve fikirlerin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini öngördük. N.L. Guliyev Milli Avrasya Üniversitesi Astana/Kazakistan ve T.C. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul/Türkiye olarak; Böyle bir durumda insan hak ve özgürlüklerinin en yüksek şekilde yaşandığı ve tartışıldığı ortam olan Üniversite topluluğunun suskun kalmasının bir vebal olduğunu düşündük. Bireysel tepkiden çok kurumsal bir mutabakatla sesimizi duyurmak ve bir manifesto ile düşüncelerimizi ifade etmek istedik.

1. Siyasi, etnik, dinsel, mezhepsel, ideolojik hırsların kör ettiği savaşları, her türlü azınlık veya çoğunluktan kaynaklanan terör ve şiddet eylemlerine kararlılıkla karşı çıkıyoruz.
2. Ölçsüz ve orantısız güç kullanımı ile silahsız insan, sivil ve çocuk öldürülmesini şiddetle kınıyoruz.
3. İnsanlık 21. Yüzyılda sorunları konuşarak çözebilecek gelişmişlik seviyesine gelmiştir. İnsanlığın ilkel dogmalar ile yargılanmasına şiddetle itiraz ediyoruz.
4. Güzel mavi gezegenimizin herkesi tatmin edecek bir cömertlik ve bolluğa sahip olduğuna iktisat tarihini şahit tutuyoruz.
5. Aç gözlülük, doyumsuzluk, sorumsuzluğu ve acımasızlığı doğuran siyasi “**Tanrı Kompleksini**” şiddetle reddediyoruz. Hiç kimse kendisine tanrısallık ve kutsallık atfedemez. Herkes hak ve fırsatlar açısından eşittir.
6. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin yeniden okunmasına ve hazmedilmesine şiddetle ihtiyaç vardır.
7. Hiçbir devlet ayrıcalığa sahip olmamalıdır. Amaç adaletse bu çağda yöntem, özgürlükçü, katılımcı ve eşitlikçi demokrasidir. “**Pozitif Siyaset**”in insanlık için çözüm olduğunu vurguluyoruz.
8. Bütün dünya devletlerinin eşit temsil edildiği “**Dünya Parlamentosu**”nun kurulmasının zorunlu olduğunu teklif olarak sunuyoruz.
9. Medeni toplumlarla medeni olmayan toplumları ayıran en önemli şeyin, hak arama ve sorun çözme yöntemi olarak şiddeti kullanmamasıdır. İnsanlığın vahşet döneminden kalma şiddet yöntemini ilkesel olarak reddediyoruz.

10. Eđer yukarda zikredilen insan hak ve değerlerinin göz önüne alındığı eşitlikçi bir politika geliştirmek, **insan türünün kendi kendini yok etme potansiyeline sahip olduğunu ilan ediyoruz.**

Sonuç olarak bu manifestoyu insan haklarına inancın çok zayıfladığı günümüzde, iki niversite senatosu tartışarak imza altına alıp bütün duyarlı insanlara beyan etmeyi uygun görmüştür.

Kaynaklar

[1]. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>

[2]. <https://www.doc-developpement-durable.org/file/programmes-de-sensibilisations/Living Values PACE.pdf>

[3]. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

[4]. .Tanabayeva A., MAAssalimova A., *The Relevance Of Al-Farabi's Social And Ethical Views in The Modern World, KazNU Bulletin. Philosophy series. Cultural science series. Political Science Series. 3, (57). 2016*

[5]. Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences. New York: Basic Books*

[6]. <https://insanidegerlerodulleri.com/>

Bu doęrultuda Manifestomuzu imzaya açıyoruz.

Hedefimiz olan 25.000 imzaya 2025 yılı arifesinde ulaşmamıza katkı sağlayınız. Ardından Manifesto, BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi'ne sunulacaktır.

#actwithus

Geleceęimizi kurtarın	Güveni yeniden tesis edin	Sevgi tek gerçekliktir,
Aramızdaki uçurumları	Manevi olarak yeniden	ayrışmamız en büyük
daraltın	doęun	yanılsamadır.
Ayrılıklar arasında köprü	Birlik oluřturun	
kurun		

Mayıs 2024

ASTANA / KAZAKİSTAN - İSTANBUL / TÜRKİYE